

“TASVIRIY SAN’AT – IJODIY TAFAKKUR KO’ZGUSI”

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va
dizayn instituti Amaliy san’at fakulteti; Badiiy kulolchilik
ta’lim yo’nalishi 3-bosqich talabasi
Obulova Maftunaoy Obid qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’atning inson ijodiy tafakkuri bilan uzviy bog’liqligi, uning tarbiyaviy, ma’naviy va estetik ahamiyati keng yoritiladi. Shuningdek, tasviriy san’atning tarixiy taraqqiyoti, jamiyat hayotidagi o’rni hamda zamonaviy davrdagi ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Maqolada san’atni “ijodiy tafakkur ko’zgusi” sifatida talqin qilish orqali uning inson ruhiyati va jamiyat madaniyatidagi beqiyos o’rni ko’rsatib berilgan.

Kalit so’zlar: Tasviriy san’at, ijodiy tafakkur, estetik tarbiya, madaniyat, jamiyat, milliy qadriyatlar, zamonaviy san’at.

Tasviriy san’at insoniyatning eng qadimiy va eng muhim madaniy faoliyatlaridan biri sifatida tarix sahnasida muhim o’rin tutadi. U insonning dunyoni idrok etish, o’z his-tuyg’ularini ifodalash va ijtimoiy voqelikni aks ettirish vositasi sifatida shakllanib kelgan. Qadimiy tosh suratlar, devoriy rasmlar, sopol buyumlardagi bezaklar tasviriy san’atning ilk bosqichlarini ifodalab, inson tafakkuri, diniy qarashlari va estetik didining shakllanish jarayonini ko’rsatadi. Shu jihatdan tasviriy san’at faqatgina ijodiy faoliyat emas, balki tarixiy xotira va ma’naviy merosni saqlovchi omil sifatida ham beqiyos ahamiyatga ega. Bugungi kunda tasviriy san’at nafaqat estetik go’zallik manbai, balki ijtimoiy, madaniy va falsafiy jarayonlarning in’ikosi sifatida qaraladi. Ayniqsa, o’zbek tasviriy san’ati o’zining boy an’anaviy merosi va zamonaviy yutuqlari

bilan xalqimiz ma’naviy hayotida muhim o’rin egallaydi. Milliy miniatyura maktablari, naqsh san’ati, devoriy suratlar va mustaqillik davrida shakllangan zamonaviy rassomlik yo’nalishlari bugungi kun tasviriy san’ati rivojida muhim bosqich bo’lib xizmat qilmoqda. Ilmiy jihatdan qaralganda, tasviriy san’at estetik nazariya, semiotika, san’atshunoslik va

madaniyatshunoslik fanlari bilan bevosita bog'liqdir. Bu fanlar orqali asarlarda qo'llanilgan ramzlar, shakl va ranglar tizimi, badiiy ifoda usullari hamda ularning ijtimoiy-ma'naviy mazmuni tahlil qilinadi. Shuningdek, tasviriy san'at yosh avlodni estetik tarbiyalash, milliy qadriyatlarni singdirish va ijodiy tafakkurni shakllantirishda ham katta o'rin tutadi.

Mazkur
maqolada

tasviriy san'atning mazmun-mohiyati, uning inson ma'naviyatidagi o'rni, milliy va zamonaviy yo'nalishlari, shuningdek, san'atshunoslik nuqtayi nazaridan ilmiy tahlillari keng yoritiladi. Shu orqali biz tasviriy san'atni nafaqat badiiy faoliyat, balki ijtimoiy-madaniy taraqqiyotning muhim omili sifatida ham o'rganamiz.

Tasviriy san'at insonning ichki dunyosi, orzu-intilishlari va hayotiy qarashlarini badiiy obrazlar orqali ifodalaydi. Shu bois u ijodiy tafakkurning bevosita mahsuli hisoblanadi. Rassomning har bir chizgisi, rang tanlovi yoki kompozitsiyasi uning fikr yuritish darajasini, estetik didini aks ettiradi. Tasviriy san'at yosh avlodni estetik go'zallikni anglashga, tarixiy merosni qadrlashga va milliy qadriyatlarga hurmat bilan qarashga undaydi. Masalan, Kamoliddin Behzodning miniatyuralari nafaqat badiiy qiymatga ega, balki o'z davrining falsafiy va ma'naviy qarashlarini ham yoritib beradi.

San'at – bu jamiyatning ruhiy qiyofasi. Har bir davr san'atida siyosiy, ijtimoiy va madaniy jarayonlar o'z ifodasini topadi. Masalan, XX asr o'zbek rassomligida xalqning mustaqillikka intilishi, milliy o'zlikni anglash jarayonlari yorqin aks etgan. Globalizatsiya sharoitida tasviriy san'at yangi

ko'rinishlar va vositalar orqali boyimoqda. Raqamli texnologiyalar yordamida yaratilgan asarlar, xalqaro ko'rgazmalar va biennialar san'atni keng jamoatchilikka olib chiqmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy tasviriy san'at ham dolzarbligini yo'qotmagan holda yosh rassomlar ijodida davom etmoqda.

Tasviriy san'at insoniyatning eng muhim madaniy boyliklaridan biri bo'lib, u ijodiy tafakkurni aks ettiruvchi eng ta'sirchan vosita sanaladi. Unda inson ruhiyati,

jamiyat tarixi va ma'naviy qadriyatlar mujassamdir. Shu bois tasviriy san'atni "ijodiy tafakkur ko'zgusi" sifatida o'rganish, uni asrab-avaylash va targ'ib etish har bir jamiyatning ma'naviy yuksalishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, tasviriy san'at jamiyat uchun uch asosiy vazifani bajaradi:

1. Estetik vazifa – insonlarda go'zallik tuyg'usini uyg'otadi va ularda san'atdan zavqlanish qobiliyatini shakllantiradi.
2. Ma'naviy-madaniy vazifa – xalqning tarixiy xotirasini, urf-odatlarini va qadriyatlarini asrab-avaylaydi va kelajak avlodga yetkazadi.
3. Tarbiyaviy vazifa – yoshlarni estetik did, milliy o'zlik va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalaydi.

Demak, tasviriy san'at nafaqat san'atshunoslik nuqtayi nazaridan, balki ijtimoiy-ma'naviy taraqqiyotning ajralmas tarkibiy qismi sifatida ham beqiyos ahamiyatga ega. U milliy merosni asrash, zamonaviy san'at jarayonlarini boyitish va global madaniy muloqotga qo'shilishda muhim omil bo'lib qolmoqda. Shu bois, tasviriy san'atni ilmiy asosda o'rganish va uni keng jamoatchilikka targ'ib etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Tasviriy san'at insoniyat tarixining barcha bosqichlarida madaniy taraqqiyotning ajralmas qismi sifatida shakllangan va rivojlangan. U faqatgina estetik zavq uyg'otuvchi san'at turi emas, balki xalqning milliy o'ziga xosligini, ma'naviy olamini, tarixiy xotirasini va falsafiy qarashlarini ifoda etuvchi kuchli vositadir. Har bir davr tasviriy san'ati o'z zamonining ruhiy-ma'naviy qiyofasini, ijtimoiy jarayonlarini va jamiyatdagi o'zgarishlarni o'zida mujassam etgan. Shu sababli, tasviriy san'atni o'rganish orqali nafaqat badiiy estetik qadriyatlarni, balki jamiyatning tarixiy rivojlanish bosqichlarini ham tahlil qilish mumkin. Bugungi globallashuv sharoitida

tasviriy san'at milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirishda alohida o'rin egallamoqda. O'zbek rassomlari ijodida qadimiy an'analar bilan bir qatorda, zamonaviy g'oyalar, yangi texnikalar va badiiy ifoda usullari uyg'unlashib, san'atning xalqaro miqyosda rivojlanishiga hissa qo'shmoqda. Shu bilan birga, tasviriy san'at yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning estetik didini shakllantirish va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Alibekov, B. O'zbek san'ati tarixi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2018.
2. Karimov, H. Tasviriy san'at nazariyasi va metodologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
3. G'afurov, S. San'at falsafasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
4. UNESCO. The Role of Visual Arts in Cultural Development. – Paris, 2021.
5. Saidov, M. O'zbek miniatyura san'ati tarixi. – Toshkent: San'at, 2017.